

Nr. 4

Mandag 30. januar 1950

4. årg.

De såkaldte profitørsaker

Av h.r.advokat Gustav Heber

HVIS OKKUPASJONSMAKTEN hadde henvendt seg til en skosmurningsfabrikant og bedt ham innlevere tilbud på støvlesmurning til okkupasjons hæren, kunde det ha hendt seg at han hadde svart, at det kunne han ikke gjøre på grunn av straffelovens § 86, i det han, når Londonregjeringen igjen ble herre over det okkuperte territorium, kunne risikere å bli satt under tiltale for overtredelse av denne lovparagraf.

OKKUPASJONSMAKTEN KUNNE da dertil ha svart, at etter folkeretten var okkupasjonsmakten i okkupasjonstiden den eneste lovlige øvrighet innen det okkuperte territorium og den eneste, som hadde påtalerett der i alt som måtte være begått der i okkupasjonstiden, herfra kun unntatt hva som måtte stride mot folkeretten. Den kunne derfor sette straffelovens § 86 i sin helhet ut av kraft eller i de enkelte tilfelle innskrenke seg til å dispensere fra denne og i et hvert fall med bindende virkning for enhver senere øvrighet på det okkuperte territorium for all framtid frafalle påtalerett. Hva enten noen slik replikkveksling mellom vedkommende skosmurningsfabrikant og den tyske okkupasjonsmakt har funnet sted eller ikke, vil den blotte anmodning fra okkupasjonsmakten om leveranse inneholde dispensasjon fra straffelovens § 86 og frafallelse for all framtid av påtale med bindende virkning for en senere Londonregjering påtalerett.

IKKE NOE TERRITORIUM KAN SAMTIDIG HA 2 HERRER, som ligger i krig med hverandre. Hvem som er virkelig herre i det okkuperte territorium, avgjør folkeretten, og det er denne og kun denne, som kan forby eller tillate eller dispensere fra forbud på det okkuperte territorium i okkupasjonstiden med bindende virkning for den, som senere måtte bli øvrighet i det okkuperte territorium, alt sammen innen folkerettens ramme.

Forholdene i det okkuperte Tyskland er i dag helt analoge med forholdene i det okkuperte Norge i okkupasjonstiden.

OKKUPASJONSMAKTENE VIL DER KUNNE OPPHEVE eller midlertidig sette ut av kraft tidligere tyske lover, som ikke måtte passe dem eller stemme med deres virksomhet som okkupasjonsmakter, de vil kunne dispensere fra slike love og med bindende virkning for all framtid frafalle påtale av alt som i okkupasjonstiden måtte være skjedd i strid med dem i Tyskland, alt under forbehold av at ikke noe av dette strider mot folkeretten. Det er ganske klart, at okkupasjonsmaktene i dag i Tyskland har full folkerettslig hjemmel til å verge seg mot, at den motstandsbevegelse under jorden, som ganske sikkert i dag er fullt organisert i Tyskland, griper inn i deres disposisjoner, påbud eller forbud ved påbud eller forbud under jorden eller ved landssvikanordninger analoge med den norske London-regjering.

NAR TYSKLAND EN GANG i framtiden får sin fredstraktat, og deretter lederne av den nevnte underjordiske motstandsbevegelse

Forts. side 4

Avslørende dokument for ,rettsoppgjøret'

Politiinspektør L'Abée-Lund rekvirerte i 1945 fanger ulovlig, til utgraving av lik Et politisk agitasjonsnummer som er i strid med menneskerettighetene og fengselsreglementet

Det har vakt alminnelig forbauselse at politiembetsmennene tillot at en fange ble tatt ut av fengslet og etterpå reiste rundt i landet som «politifullmektig Bang fra Oslo.»

Ved hjelp av dagspressen er det søkt gitt utseende av at ingen ansvarlig embetsmann stod bak denne avskyelige transaksjon. Imidlertid er forholdet at ingen fange kan slippes ut fra fengslet uten ordre fra embetsmenn. Dette gjelder også varetektsfanger. Riktigheten av dette framgår med all tydelighet av det grusomme offentlige dokument som her gjengis. Vi henstiller til våre lesere å studere dette grundig. Dokumentet bærer underskriften **Lars L' Abée-Lund**.

Om dokumentet er å si at det skal stå som et historisk minne om landssvikpolitiets skjendse gjerninger i 1945.

Et stort antall politiske varetektsfanger satt på Ilebu i 1945. De fleste visste vel enda knapt hva de skulle tiltales og straffes for. Og under disse forhold ble de kommandert til å være med å grave ut lik. Dette arbeide ble på denne måte gjort til et politisk agitasjonsnummer og en sadistisk tilfredsstillelse for en del dårlige mennesker.

I fengselsreglementet heter det om behandlingen av fangene bl. a.: **De skal behandles humant og rettferdig.**

Politiinspektør Lars L' Abée-Lund har gjort det groveste brudd på humanisme og rettferdighet. Og det er nok ikke bare

Opplysning-, opplysning-, Opplysning!

Det er tre ting som kan redde NS-folkene fra den vanære som er overgått dem under de politiske forfølgelsene. Det er: Opplysning, Opplysning, opplysning.

Det er vårt blads oppgave å skaffe disse opplysninger til veie og bringe dem til almenhetens kunnskap. Til dette trenger vi aktiv medvirkning av alle dem, som er så sørgjære, at de vil ha fjernet landssvikstemplet fra sitt og sin familjes navn. De skal ikke bare skaffe seg selv kunnskaper gjennom flittig lesning av vårt blad og de skrifter og bøker, som er kommet ut, de skal også sørge for, at deres venner og naboer får anledning til å lære sakenes sanne sammenheng å kjenne. Slutt derfor opp om vårt arbeide ved å utbrede «8. Mai» i alle kretser — og da allermost blant dem, som var ofre for massesuggesjonen og som har vanskelig for å fri seg fra dens favntak.

Vi venter, at hver enkelt skaffer oss en ny leser i løpet av dette kvartalet. Avisen koster 3 kroner pr. kvartal.

OSLO POLITIKAMMER
KRIMINALAVDELINGEN
(LANDSSVIK)

Ref.:

OSLO, den 2. juli 45
KRONPRINSENSGT. 10
TLF. 20415

Ilebu fengsel.

Herved rekvireres 6 mann

til likgraving ved Østrø skytterlag.

Fangene vil bli bragt tilbake idag.

Lars L' Abée-Lund
b. h.

H. Amundsen
H. Amundsen

denne ene gang, 2. juli 1945. — fanger til utgraving av lik hadde da foregått en tid.

For å vise dette gjengir vi enda et dokument som er en rolig og verdig protest fra Personalsjefen på Ilebu til direktør Gleditsch. Skrivelsen er datert 21. juni og lyder:

**Fra Personalkontoret
Fengselstyret Ila Fengsel,
herr direktør, major
Helge Gleditsch,**

Ila, 21. juni 1945.

Angår: **•anvendelse av fanger til utgraving av lik.**

Personalsjefen vil gjerne få gjøre herr direktøren bekjent med at der blant fangene hersker adskillig forbauselse og selvsagt også uvilje mot at det sendes politiske varetektsfanger — spesielt at de plukkes ut av folk med lokalt personalkunnskap — til utgraving av lik.

Uten å ta noe standpunkt til hvorvidt det er berettiget å bruke de politiske varetektsfanger til slikt arbeide, ønsker personalsjefen å peke på den uheldige virkning det kan ha rent propagandistisk at NS-medlemmer på dette vis settes i forbindelse med ugjerninger som de intet har hatt med å gjøre, og at stemningen blant det store publikum derved

Forts. side 4

UHYGGELIGE TING blir lagt fram om forholdene på ILEBU

Fangene hevder at LAPO har arrangert rømninger, og satt inn tystere blant dem

sjonsmakter, de vil kunne dispensere fra slike love og med bindende virkning for all framtid frafalle påtale av alt som i okkupasjons-tiden måtte være skjedd i strid med dem i Tyskland, alt under forbehold av at ikke noe av dette strider mot folkeretten. Det er ganske klart, at okkupasjonsmaktene i dag i Tyskland har full folkerettslig hjemmel til å verge seg mot, at den motstandsbevegelse under jorden, som ganske sikkert i dag er fullt organisert i Tyskland, griper inn i deres disposisjoner, påbud eller forbud ved påbud eller forbud under jorden eller ved landssvikanordninger analoge med den norske London-regjerings.

NAR TYSKLAND EN GANG i framtiden får sin fredstraktat, og deretter lederne av den nevnte underjordiske motstandsbevegelse
Forts. side 4

60-70 politifolk implisert i Somdalsaken

Umulig for myndighetene å mørklegge den skumle sak.

Somdalen har lagt fram navnene på de politifolk han kom i forbindelse med

Av Oddvar Halbostad

Etter at freden brøt løs i 1945, er det vel intet som har skapt slik bevegelse i visse kretser, som offentliggjørelsen av «Pol.fullm. Bang-saken».

En husker fra pressen at det var statsadvokat Dorenfeldt som imøtegikk o.r.sakfører Ragnvald Huse. Den virkelige angrepne — pol.insp. L'Abbe-Lund valgte å forholde seg taus. Et forøvrig meget sympatisk trekk ved den ærede herre, bare beklagelig at han ikke for år siden har innsett at taushet er gull, men forhåpentlig er det ennå ikke for sent.

Det ble holdt en pressekonferanse hos politimesteren i Oslo, hvor journalister og ledende embetsmenn deltok. Av redegjørelsene bl. a. fra justisministeren, får en det inntrykk at uhyrlighetene nærmest må skyldes noen midlertidige og underordnede «etterforskere» fra en midlertidig underordnet hemmelig avdeling.

En person som ikke hadde høve til å være tilstede på denne konferanse var Somdalen selv. Det er derfor på sin plass å høre hva han sier, og nedenfor gjengis ordrett en av hans redegjørelser til undertegnede.

Blant andre er følgende implisert i saken som er under etterforskning mot Landssvikpolitiet i Oslo og utenbys:

Oslo:
P.inspekt. Lars L'Abbe-Lund
Pol.fullm. Widt, Pfm. Onsager

(avd. A—B), Pfm. Kjelstrup (Sambandsavd.), Pfm. Svendsen (avd. C), 1. betj. Asbj. Svenkesen (avd. ?), Krim.ass. Børn Varg (avd. A—B), Krim.ass. Eidem (Sambandsavd.), Krim.ass. Brink-Lund (Sambandsavd.), Per Alveberg (Sambandsavd.), Krim.ass. Einar Koxvold (Sambandsavd.), Buring-Dehli (Sambandsavd.), Krim.ass. Erik Andresen (avd. A—B), Krim.ass. Dannevig (avd. A—B), Krim.ass. Larsen (avd. A—B), Sommer (avd. A—B), Krim.ass. Sønstegård (avd. A—B), Krim.ass. Rolf Rud. (Det er oppført et navn til, men det lar seg dessverre ikke tyde. O. H.)

Hønefoss:

Pfm. Landssvikavd. og krim. ass. Harto.

Gjøvik:

Politimesteren, pfm. Ødegård, krim.ass. Rud og Knutsen

Lillehammer:

Politimesteren, pfm. ?, ass. Fjeldseth og Espeland, krim.ass. Olsen — p.t. Landssvikavd. Oslo, bopel Asker plus 1 krim.ass., navnet husker jeg ikke.

Notodden:

P.m. Skjelver, (P.m. = politimester O. H.), 1. betj. Mørkaasa, betj. Sverre Svendsen, krim. ass. Anker-Knutsen, p.t. suspendert, betj. Rui, konst. Kasin, konst. Johnsen, konst. Nygård

Forts. side 4

å grave ut lik. Dette arbeide ble på denne måte gjort til et politisk agitasjonsnummer og en sadistisk tilfredsstillelse for en del dårlige mennesker.

I fengselsreglementet heter det om behandlingen av fangene bl. a.: De skal behandles human og rettferdig.»

Politiinspektør Lars L' Abbe-Lund har gjort det groveste brudd på humanisme og rettferdighet. Og det er nok ikke bare

Legemlig tortur på ILEBU 1945

69 mann innestengt på et rom i 5 uker uten lufting

ILA helseråd måtte gripe inn

DE JUBLENDE «HELTER» i 1945 tok det ikke så nøye med hvordan de behandlet sine landsmenn som de satte bak piggråden og gitteret.

Hvis fangene påberopte seg fengselsveseents reglement for varetektsfanger, ble de møtt med hånlatter. Ikke engang den reglementerte halv times luftetid ble tillatt i mange leire.

På Ilebu gikk det så vidt at Ila Helseråd måtte skride inn, og følgende brev ble sendt direktøren:

Til direktøren for Ila Fengsel.

Ad lufting.

Helserådet tillater seg å sitere en inkommet rapport vedr. en difteriundersøkelse på kapellet.

«Melding mottatt 15. juni om at et nytt tilfelle av difteri i kapellet. Med hjelp av 3 medisiner ble tatt halsprøver av 69 mann, som utgjorde det samlede belegg. Prøvene ble som befalt levert vedk. diakon. Under prøvetakingen ble jeg gjort merksam på at fangene ikke hadde vært ute i fri luft på 5 uker. Da dette nå er det andre tilfelle av difteri på dette sted (kap.), vil det være hensiktsmessig om fangene fikk anledning til å lufte seg i luftgården f. eks. ½ time pr. dag

denne ene gang, 2. juli 1945. — fanger til utgraving av lik hadde da foregått en tid.

UHYGGELIGE TING blir lagt fram om forholdene på ILEBU

Fangene hevder at LAPO har arrangert rømninger, og satt inn tystere blant dem

De «rømte» skal senere ha vært brukt som provokatører

Leirens «rettskontor» fabrikkerte «tilståelser» og har brukt forhørsmetoder som fordømmes i alle rettsamfunn

Fangene ber om å bli skånet for rømninger som går utover belegget, og straffeappeller som har døden til følge

Nedenstående brev, som fangene på Ilebu sendte Tilsynsutvalget for Ilebu Fengsel den 8. desember 1949, trenger for såvidt ingen kommentar. Vi vil bare peke på de uhyggelige forhold fangene har levet under i snart 5 år.

Først nå, etter å ha vært ut-satt for landssvikpolitiets forbryterske handlemåter, har fangene våget seg til å løfte litt på det slør som har omgitt deres tilværelse i disse år.

Denne henvendelse avslører landssvikpolitiets arbeidsmetoder i den grad, at en fortsatt mørklegging fra makthavernes side ikke lengere vil bli god-tatt av folket.

Brevet gjengis her ved i sin helhet:

til styrkelse av motstandskraften.

Helserådet ber direktøren velvilligst oppta spørsmålet til behandling.»

Ila Helseråd, den 18. juni 1945.

G. A. Stiansen,
formann (sign.)

N. Arvesen.
(sign.)

Gjenpart sendt overlegen.

DET ER BARE DEN SOM SELV har oplevt uhyrlighetene etter 8. mai 1945, som fullt ut forstår hva disse menesker har lidt. Fem uker i et overbefolket rom og uten frisk luft.

I den sjelelige og legemlig tilstand disse mennesker befant seg i, var denne behandling den rene tortur. Og de menn som ga ordren til en slik adferd, burde lengst ha vært trukket til ansvar.

Fra fangebelegget på Ilebu ved tillitsmannen for fangene

D 67 Egil Hoel.

Ilebu fengsel, 8. desember 1949.

Til Tilsynsrådet ved Ilebu Fengsel.

AV DE MANGE OPPLYSNINGER som i årenes løp har tilflytt belegget på Ilebu om forskjellige forhold innenfor rettsopp-gjørets ramme, og hvis virkninger

Da politiet oppfordret til angiveri

Angiveri dømmes hårdt og etter vår mening med rette, når det er tale om bevisst angiveri.

Under rettsopp-gjøret er selv de mest uskyldige bemerkninger fra N.S.-folk utlagt som angiveri og straffet deretter. Mange er nok av den grunn med urette straffet for angiveri.

Hva skal man si om følgende uttalelse av daværende politifullmektig S u n d e t ved Trondheim politikkammer i «Adresseavisen» 15. mai 1945:

Politiet samarbeider gjerne med publikum når det gjelder å samle opplysninger om NS-folkenes forhold. Opplysningene må være eksakte og inneholde angivelse av tid og sted for hva vedkommende har gjort og anmeldelsen må være skrevet.»

Enhver kan tenke seg til, hva dette resulterte i. Det russiske system ble tatt i bruk med alle dets uhyggelige konsekvenser.

Er ikke dette oppfordring til regulært angiveri, så vet vi ikke hva vi skal kalle det.

blant det store publikum derved
Forts. side 4

ikke sjelden har vært av sjokkartet natur, er det neppe noen som har rystet belegget slik som avsløringen i disse dager av Landssvikpolitiet (Lapo) — at det i flere tilfeller har arrangert flukt fra landssvikleirene av de fanger, hvis tjenester politiet ville benytte seg av. At Lapo benyttet de «rømte» fanger som provokatører, skal vi her la ligge. Vi for vår del har lenge hatt kjennskap til at politiet i ikke liten utstrekning har benyttet seg av slike og av tystere, som ble plantet inn i fengsler og fangeleire.

DET SOM GJØR AT VI FØLER OSS BERETTIGET til å ta affære nå, er imidlertid det forhold som vi ikke har hatt kjennskap til før, at endel av de rømninger som vakte slik oppsikt i 1945—46 og som ikke alene skaffet fangebelegget store plager, men for enkelte hadde de mest skjebnessvangre følger, nå viser seg å være satt i scene av Lapo. Det har neppe kunnet skje uten enkelte kontaktmenn som må søkes utenfor fangenes egne krets. Vi går ut fra som en selvfølge, at fengslets ledelse ikke har vært vitende om dette forhold, idet det nå må anees på det rene, at andre organer har grepet inn på siden av fengslets ansvarlige ledelse, og det på en måte som etter vår mening strider mot lov og reglement, og som har medført ondartede konsekvenser for fangene.

DET ER KLART AT DISSE TILSYNELATENDE vellykte rømninger inngav også andre lyst til å forsøke seg, og derved har vært årsaken til andre rømninger som for oss hadde samme plagsomme følger. Det er nemlig neppe noe som har bidratt slik til å vanskeliggjøre forholdet for

(Forts. side 4)

UTRENSKNING.

Herr Faaberg er etter okkupasjonen blitt den store patriot som deltar ivrig i utrenskningen av offentlige tjenestemenn. — Hans holdning etter de berømmelige maidager 1945 er imidlertid lett forklarlig når man er oppmerksom på hans arbeide i okkupasjonstida. Ifølge Langelands bok har han vært med på saker og ting som ville ha kvalifisert andre til fengsel. Dette forklarer hans ivrige arbeide i utrenskningen. Han må nå bevise at han er patriot.

I «Sarp» for 14. februar 1949 uttaler han seg om lærere som skal tilbake til sine stillinger, d.v.s. til skolen. Han sier bl. a.: Det vil bare bli tale om lærere man kan stole på.»

Det er fristende å spørre: Er det herr Faaberg som skal finne ut hvem man kan stole på? Men det dukker også opp et annet spørsmål: Kan man stole på herr Faaberg? Kan lærere som ikke har foretatt verre ting enn herr Faaberg, komme tilbake til skolen?

En har alltid hørt at hvis man sitter i glasshus, bør man ikke kaste med sten.

I denne forbindelse vil en også vise til nedenstående rundskriv, parafert av herr Faaberg.

Rundskriv fra

Det kgl. Kirke- og undervisningsdepartement til skoledirektørene
Jnr. 6442 L. 1949.

Oslo, 12. november 1949.

Avskjedssaker vedkommende statstjenestemenn i anledning av unasjonalt forhold under okkupasjonen.

Fra Det kgl. Finans- og tolldepartement har departementet mottatt følgende rundskriv av 15. oktober 1949:

«I brev til Finansdepartementet av 13. september d. å. har Riksrevisjonen bl. a. anført:

«Såvidt en kjenner til er det fremdeles en del statstjenestemenn med lønn etter utrenskningsloven — eller i forbindelse med straffesak — uten at spørsmålet om avskjed er rettskraftig avgjort. En må regne med at alle dommer som medfører avskjed vil bli påanket til topps. Det synes derfor å være av ikke uvesentlig økonomisk betydning at tiden inn til rettskraftig avgjørelse forligger blir kortest mulig.»

Denne henvendelse har vært lagt fram for Justisdepartementet som 30. september d. å. har sendt fylkesmennene følgende rundskriv:

«Det er meget ønskelig at avskjedssaker vedkommende statstjenestemenn som antas å ha vist unasjonalt forhold under okkupasjonen, anarest mulig blir endelig avgjort. Dette gjelder saker som er reist særskilt i medhold av landsviktertergangslovens prg. 1 nr. 2b, jfr. prg. 34, saker som fremmes

mende lærere, å søke å påskynde behandlingen av disse mest mulig.

For statsråden:

E. Boyesen.

Nils Faaberg.

Det kgl. Kirke og undervisningsdepartement.

Oslo, 6. juni 1947.

Kristiansund kommune,
Rådmannens kontor,
Kristiansund.

Ad lov av 19. 7. 1946 om utrenskning i offentlig teneste.

Såvidt en har fått opplyst, har skulebestyrer Farstad reist sak mot Kristiansund kommune for å få seg tilkjent lønn i suspensjonstida etter at han ved lagmannsrettsdom er frifunnet i straffespørsmålet. Denne del av dommen er såvidt sees ikke påanket.

Spørsmålet har tidligere vært aktuelt hvor for eks. en lærer har vært suspendert for kortvarig medlemskap i N. S., men hvor påtalemyndigheten har unnlatt å reise påtale, og så skolestyret av en eller annen eller flere grunner reiser sak til fradømmelse av stilling. Dette spørsmål ble forelagt justisdepartementet til uttalelse, og en fikk slikt svar:

«Man er enig i at en suspendert lærer etter at påtale er unnlatt, deretter kan kreve lønn i suspensjonstida når det blir gjort vedtak om å reise sak til avskjedigelse etter tjenestemannsordningens prg. 1, (nå lov av 19. juli 1946 om utrenskning i offentlig teneste prg. 1), jfr. lovens prg. 5, annet punktum og folkeskolelovens

LITT LIVSHISTORIE OG MERE

Av Erling Bjørnson

Og disse våre dagers makthavere våger å besudle min fars minne, hans diktning, nasjonale gjerninger og ferd, ved å ta ham med inn i sin forfølgelse av anderledes tenkende! Intet kan mere såre mitt sinn, men det er snart ingen grenser for de midler som anvendes, når det gjelder å forsvare den hatets linje det norske folk er ledet inn i, og på jesuitisk vis «helliger hensikten» midlene.

Dette mitt oppsett i dag, blir vel det siste i denne serie, og jeg vil gjerne avslutte den, som jeg har sett min far, som jeg har fulgt hans liv.

Var der i Norge noen dikter, noen forkynner, som sterkere har markert sitt liv i pakt med: Vær imot andre, som du vil andre skal være mot deg? Tror man far ville fulgt de hatets veier og midler som er anvendt imot oss? Han som skrev: *Elsk din neste du kristen sjel — ligger han enn i støvet.*

Tror virkelig dagens makthavere med sitt bigotte presteskap, at disse ord er i pakt med dagens gjerninger? Nepp!

Far var ikke politiker i dagens bilde, lot hverken sin vilje eller handlinger underkue av partipisken, men våget til alle sider å «tale Roma midt imot». Og en slik natur tror den servile klikk i Norge, at de ville få inn i sitt bur! Latterlig!

Han som reiste seg da politisk vold stemplet og mishandlet Dreufus for landssvik. Han som tok til orde da det byråkratiske

bigotte rettssystem i Roma dømte Linda Murri, hvor forhørsdomeren stakk tilside dokumenter, som ville frifinne! Hun skrev selv! «Jeg så snart, at her ikke var om sannheten at gjøre, men å finne så mange anklagspunkter som mulig.» Med disse trefende ord er hele metoden tegnet, — tilføyet far. Er det ikke nettopp «disse metoder» dagens makthavere har brukt i dagens Norge? La meg derfor tilføye, hva far sier til slik ferd: «Her må skrides inn, Er lovene ikke strenge nok, må de skjerpes og sørger ikke regjeringen i hvert tilfelle for at de overholdes, så må de gjøres ansvarlige.»

Han sendte dette sitt opprop til det unge Italia, de som tiden ikke hadde evnet å gjøre moralsk defekte, og slutter med: «Rettferdighet i stort og smått, det er åndedrettet folket lever av.»

Under hatets kolde bølger, etter Jyllands erobring av tyskerne satte han hele sin popularitet inn for å stanse denne hatets propaganda: «Jeg melder meg ut av denne hatets forening. Jeg tror at vi med vennhånd kan få hva vi aldri kan få av fiendehånd — » skrev han.

Og våre små politikere av i dag, mener de handler i fars ånd? Latterlig! Videre sier han: Hatet forsnevrer dem, det skjæmmer deres kristendom og fører deres land og folk i ulykken og stenger Norge ut fra sin oppgave. Nå slår jeg til med all den evne jeg eier, og Herren, kjærlighetens gud, legger styrke til sla-

get — ». Og en slik selvsendig personlighet tror dagens lakeier ville bøye seg inn under deres ferd. Latterlig! Her i Norge hvor hele rettssystemet har vært diktert av hatets kilde, det og intet annet.

Dette kan være nok til å belyse fars ferd til skam og fornedrelse av de jössingleire, som voger å trekke hans minne inn i sin forfølgelse.

Og de bebreidelser jeg har fått i disse år for å ha skjendet mitt rede, faller av, som dugg for sol. Ei heller misunder jeg de av slekten, som på mine vegne — som den eldste, har solet seg i hans minne, mens jeg ble forfulgt, inntengt og fratatt det lille jeg hadde til ivets siste dage. Ei heller nærer jeg nag til de litterære størrelser i den annen leir, som var med å kaste ild på det bål de helst så meg bestige.

Erling Bjørnson.

Utmeldelse av statskirken

Vi mottar stadig det spørsmål: Kan hjem som helst melde seg ut av statskirken og skal utmeldelsen være skriftlig eller muntlig? Vi har tidligere besvart dette spørsmål, men skal gjenta svaret her:

Enhver, som har fylt 15 år, kan melde seg ut av statskirken ved muntlig eller skriftlig henvendelse til statskirkepresten på sitt bosted. Ved skriftlig henvendelse bør man oppgi fødselssted og fødselsdato og år. Skattyter, som ikke er medlem av statskirken, men medlem av et ordnet disentersamfunn, kan kreve seg fritatt for en del av kommuneskatten, men ikke statsskatten. Tilsvarende regler gjelder ikke for den, som ikke er medlem av noe kirkesamfunn.

!

Den 17. juni 1940 gikk den så sørgelig berømte biskop Berggrav til tyskerne for å undersøke, om det kunne være mulig å oppnå en separاتفred mellom Norge og Tyskland. Han hadde

Takk til Erling Bjørnson

Vi retter i dag en hjertelig takk til Erling Bjørnson for hans utrettelige opplysningsarbeide, hans personlige dypt følte artikler i vårt blad.

Når vi akkurat gjør dette i dag skjer det fordi Bjørnson i og med sin artikkel i dette nummer avslutter den serie som han valgte å kalle «Litt livshistorie og mere». — Den første artikkel kom i nr. 3 for 21. mars 1949, og i alt teller serien 16 store artikler. — Hva disse artikler har betydd

det som 30. september d. a. har sendt fylkesmennene følgende rundskriv:

«Det er et særlig stort behov for avskjedssaker vedkommende statstjenestemenn som antas å ha vist unasjonalt forhold under okkupasjonen, snarest mulig blir endelig avgjort. Dette gjelder saker som er relatert særskilt i medhold av landsavviktertergangslovens prg. 1 nr. 2b, jfr. prg. 34, saker som fremmes i forbindelse med straffesak, jfr. prg. 33, straffesaker hvor det er nedlagt påstand om tap av offentlig stilling som straff (landssviklovens prg. 10, nr. 3) og endelig også saker relatert av tjenestemannen selv etter utrenskningslovens prg. 1, femte ledd og prg. 8.

Man ber derfor om at behandlingen av slike saker blir påskyndet mest mulig.»

Såremt det fremdeles skulle være slike saker til behandling også i administrasjonen, henstiller en at behandlingen av disse må bli påskyndet så meget som overhodet mulig.

Departementet viser til dette skriv og ber herr direktøren gi beskjed til de skolestyrer som ennå har slike saker vedkom-

stedsdepartementet til uttalelse, og en fikk slikt svar:

«Man er enig i at en suspendert lærer etter at påtale er unnlatt, deretter kan kreve lønn i suspensjonstida når det blir gjort vedtak om å reise sak til avskjedigelse etter tjenestemannsordningens prg. 1, (nå lov av 19. juli 1946 om utrenskning i offentlig tjeneste prg. 1), jfr. lovens prg. 5, annet pktum og folkeskolelovens prg. 32, nr. 2 i. f.»

I prg. 5, 1, 1. p. i lov av 19. juli 1946 står det at vedkommende ikke kan kreve lønn i suspensjonstida «uten det vert prova at han er skuldlaus i det som er nemnt.» Ved frifinnelsesdommen i nærværende sak behøver det ikke være godtgjort at hr. Farstad er «skuldlaus i det som er nemnt», men forholdet kan være at retten har funnet at en eller annen betingelse for fellelse mangler f. eks. tvil om de subjektive betingelser for straff. Imidlertid antar en at det er rimelig å se den frifinnende dom som som et prov som tilfredsstiller det krav som prg. 5 ovenfor setter. I samsvar med dette antas det også sannsynlig at hr. Farstad har krav på lønn fra suspensjonsvedtaket og fram til lagmannsrettens dom.

Det er så spørsmål om denne dom medfører noen forandring i forholdet. Etter lagmannsrettens dom som ikke er påanket for så vidt den strafferettslige side angår — må det være på det rene at hr. Farstad ikke kan suspenderes etter prg. 1, 1. p., men etter prg. 2, 2. p. og da har han etter prg. 5, c. t. krav på lønn.

En antar at han derfor må ha krav på lønn for tida etter lagmannsrettsdommen. Men det tilligger domstolen å avgjøre dette spørsmål.

Kåre Fostervoll.

E. Boyesen.

Under ovenstående 2 departementsskriv finner vi de tre navn som må bære skylden for den vanvittige og ugrunnede forfølgelse av prester og lærere etter 8. mai 1945. Disse satte i gang en forfølgelse verre enn den som selve London-regjeringen hadde planlagt. For den ulykke de har ført ut over uskyldige mennesker prester og lærere, har de etter vår mening, kvalifisert seg for et lengere opphold på Ilebu. Og to av dem skammer seg ikke for å holde fram i samme dur.

Norge vender tilbake til Norge! Alle disse tanker kom i mitt sinn, der jeg tenkte på Norge som det var, den gang de store åndskjemper kastet, som et ekko fra Norge selv, fra vår historie, fra vår utvikling, — sine diktende høysange ut over den vide verden. Og mine tanker gikk hjem til mitt hjem, der jeg så ham, som under livskampen, fikk sitt navn og minne flettet inn i det norske flagg: Å, nevne hans navn var som å heise det norske flagg! Og dog var han også engang stemplet som landssviker.

Hvem er idag skjenselen fra denne tid, han som ble stemplet eller de som stemplet? Og slik vil engang også minnet om dønn tid komme, og arbeiderregjeringen som den politiske utøvende makt, med justisministeren i spissen — vil få sitt stempel, sin piedestal, hvor mange ordener der drysser, hvor mange meningsfeller der settes inn i høye stillinger. Og landssvikernavnet vil aldri bli glemt i Norges historie, men vil bli flyttet fra de i dag forfulgte og over på den regjering som lanserte denne skjensel — «Landssvikerregjeringen!»

Vi leter i dag en hjertelig vakk til Erling Bjørnson for hans utrettelige opplysningsarbeide, hans personlige dypt føyte artikler i vårt blad.

Når vi akkurat gjør dette i dag skjer det fordi Bjørnson i og med sin artikkel i dette nummer avslutter den serie som han valgte å kalle «Litt livshistorie og mere». — Den første artikkel kom i nr. 3 for 21. mars 1949, og i alt teller serien 16 store artikler. — Hva disse artikler har betydd for norsk ånd og kultur, for det sunne folkevett og det frie ord i pressen, kan ikke nok vurderes.

Vi bare minner om de gråbein hyl som lød i Dagbladet etter Bjørnsons første artikkel. Det blad som skulle forsvare friheten og demokratiet i dette land, raste daglig for å få satt munnkurv på opposisjonen. Men Dagbladet tapte sin fellplaserete aksjon. Og i dag er kanskje Dagbladet glad for nederlaget.

Erling Bjørnson har seiret stort.

Hans artikler har vakt voldsom oppsikt både i inn- og utland. De er blitt gjengitt og kommentert.

Vi vet at Bjørnson er like

Dette bilde tok vi av Erling Bjørnson på hans veranda sommeren 1949.

kampglad. Og vi kan glede våre lesere med at det vil komme nye friske innslag fra hans hånd.

rende regler gjelder ikke for den, som ikke er medlem av noe kirkesamfunn.

Den 17. juni 1940 gikk den så særegelig berømte biskop Berggrav til tyskerne for å undersøke, om det kunne være mulig å oppnå en separاتفred mellom Norge og Tyskland. Han hadde sitt private fredsforslag i lommen.

Samme dag gikk Paal Berg til den svenske minister i Oslo for å bringe på det rene, om denne kunne og ville formidle et telegram til kong Haakon med anmodning til kongen om frivillig å abdisere.

De, som er dømt for illoyalitet mot regjeringen, som rømte og lot slike herfer ha fritt spillerom, spør: Hvorledes kan Berggrav og Paal Berg unnågå å bli stillet for retten anklaget for landssvik? Eller er vi kommet så langt at storkorset av St. Olav er blitt et særmerke for de store og geskjettige, som kan hugge halen av seg og forsverge at den ikke er deres?

Det aller verste er, at disse herrer spekulerer i folkets dårskap og spekulerer med nesten 100 prosent sløkhet.

Forunderlig

En NS-mann ble dømt til rettighetstap og en forøvrig nok så ubetydelig straff for «landssvik».

I sin anke innlater han seg ikke på noen imøtegåelse av den moderne definisjon av begrepet landsforræderi, da han anser påtalemyndighetens og domstolenes spesialister, og da især Høyesterett mer kompetent til det.

Men med sitt alminnelige bondevett har han funnet ut hva lovens minimumsstraff for landsforræderi er. Dersom hans skyld i dette særdeles straffbare forhold opprettholdes, påstår han seg for mildt dømt og begjer straffen forhøyet til minst 3 1/2 års fengsel, da han mener at rettferdigheten bør skje fyldest — uten persons anseelse.

Kan noen forklare hvordan det har seg at anken nylig er blitt avvist? Har noen fått det med kvalme og hodeverk p. g. a. sitt eget verk?

«8. Mai»

Postgiro:

Kontonr. 818 27

Brev til „8. Mai“

ET SPØRSMÅL FRA EN SOM STAR UTENFOR

Både mine klassikere og min moral sier meg: De mortuis nil nisi bene. — Dette er utlagt: Om de døde skal man tale kun godt.

Ut fra det gyldne ord tillater jeg meg å nevne avdøde lagmann Solem, som en tid var en av de mest uforsvinnelige dommere i landssviksaker. Det fortelles meg imidlertid, at han da deden nærmet seg, var kommet på andre tanker og at han oppsøkte enkelte av langtidfangene på Akershus for å tale med dem. Jeg vet ikke, hva der ble sagt, men det er klart, at han gjerne ville vite, hva de mente om rettsstatens behandling av dem. Jeg skal ikke kolportere rykter og spør derfor «8. Mai», som alltid har vært renslig i sin kamp for de ulykkelige, om der foreligger noe autentisk om herr Solems samtaler med dem, som han rammet med sin dømmende hånd.

Senlor.

Vi kolportører ikke rykter, men er kjent med, hva der fortelles om disse samtaler. Vi er avskåret fra å formidle disse rykter, men holder oss fo-

reløpig til det latinske ordspråk og håper det beste. Red.

HERR REDAKTØR

Kan glede Dem med at bladet i sin nye skikkelse og med det gode trykk det nå har — blir mottatt med udeit glede. Jeg tror at bladet nå har vind i seilene mere enn noen sinde før.

Jeg ønsker Dem fortsatt godt kamphumør.

LITT SMIL OGSÅ INNENFOR PIGGTRÅDEN

Det som her skal fortelles har funnet sted i en av Einar Gerhardsens konsentrasjonsleire i året 1949.

En fange nektet å hilse eller gjøre honnør for en av vaktene. Fangen ble øyeblikkelig kalt inn til forhør. Han sa:

— Denne mann som er satt til vakt over meg, har vært min nabo i mange år. Den gang var han et så dårlig menneske at jeg aldri hilste på ham. Noe stort bedre er han ikke blitt etter dette heller, og jeg akter derfor ikke å hilse eller kjennes ved et slikt menneske. Jeg er beredt til å ta ekstrastraff for dette.

Noen dager senere gikk vedkommende vaktmann igang med å vaske

sitt skitne undertøy. Da han hadde hengt det opp, og han var forsvunnet, samlet leirens fanger seg. Det ble oppstilling. Og en for en gikk fangene forbi det renvaskede tøy og foretok hilsningsøvelser. Opptrinnet vakte stor munterhet.

Fangene på Akershus har hatt «nytt årsmoro». En revy ble oppført. I følge ref. i «Akershusposten» heter det: «Slik hadde de ikke ledd på Akershus de siste 5 år.»

LA DE TRETTE JURISTENE FÅ RO

Våre gjeve fedre på Eldsvold satte opp et gjerde av god malmen furu som skulle verne landsmenn mot ubereitliget angrep og forfølgelse — grunnloven. Men de var dog ikke framsynete nok. Sporten lå nede dengang, og de regnet ikke med at menneskene med badstubad og sport kunne bli i besittelse av slik fysisk kraft at de greidde å hoppe gjerdet. Nå viser det seg at flere har greid det, og som det seg her og bør, fått sin utmerkelse.

Det er rett og riktig, slik er det i husdyrbruket også — den beste utseende og yteevne påkjønnes.

Nå ja. Tidene forandres og vi med dem. I vår tid har meget tendens til å gå på femårsperiode — ja krig. Se f. eks. Grini det holdt seg i fem år, likeså Ilebu. Hva skal så dette sted hete de neste fem år? En gjettekon-

kurransse kunne være ønskelig, men i mangel herav tillater man seg å foreslå Hvillebu. Det ligger i navnet hva stedet skal brukes til — hvile for trette, overanstrengte sjele.

Hvem bør først komme i betraktning?

Trette jurister fra Høyesterett til den dårligste sakkfører? Ja, nettopp.

Siste femårsperiode har vært en særdeles hard påkjønning for dem. De var ukyndige i våronnarbeide og brukte både for voldsom kraft og for store ploge. Følgen var at undergrunnen ble veltet opp, hvilket har vist seg å være meget uheldig, idet undergrunnen inneholdt ukjente stoffe, som har redusert avlingen i faretruende grad.

Etter de erfaringer en har nå vil det ta flere generasjoner før jorden er kommet opp i full ytelse. Det har ikke vært åtte timers dag nei, men arbeide så å si døgnet rundt. Det er en uvanlig hard påkjønning og nervøstet og slapphet har lett for å følge i dens spor.

I humanitetens navn, la dem få ro — ro — hvile på Hvillebu neste femårsperiode. Hvis søvnløshet, mot formodning, skulle melde seg, anbefales oppskrift av søvndyssende middag av 1945:

Stormsuppe, 1 liter sur, salt sild eller råtten fisk plus 2 små grodde poteter.

«8. MAI»

Kristiansund N.

Box 41

Utgiver og redaktør
Nils VikdalForretningsfører
Per Kvendbø

Kontor: Fløyveien 25 — Telefon 1330

Abonnementspris kr. 12.— pr. år

SVALBARD.

Det er merkelig, hvor lite folk vet og hvor hurtig de glemmer. La oss bare nevne Norges utpost mot nord, Svalbard. Vi hører tid om annen at det går bra med kullproduksjonen, men hvorledes går det med utenrikspolitikken?

Under den annen verdenskrig fortsatte kullproduksjonen til høsten 1941, men da kom en engelsk flåteavdeling til Spitsbergen, og den ødela grubeanleggene og alle radiostasjonene og evakuerte befolkningen, ca. 8000 personer. To år senere kom en tysk krigsflåte til Svalbard og ødela det som englenderne ikke allerede hadde lagt i grus. I den siste del av krigen var øgruppen besatt av allierte, mens tyskerne ennå hadde noen værvaringsstasjoner deroppe.

Etter krigen har nordmennene bygget opp de ødelagte grubeanlegg og kullproduksjonen andrar nu til ca. 600.000 tonn pr. år. En betydelig utvidelse er planlagt, slik at øene har en stor næringspolitisk betydning for vårt land. Oppbyggingen av de russiske grubeanlegg går imidlertid meget langsomt, så vidt man kan bedømme.

Svalbard har i dag en stor flystrategisk betydning. Bombefly som stasjoneres der, kan nå fram til alle industristrøk mellom England og Sibirien. Fly og krigsskip med Svalbard som basis er i stand til å beherske skipafarten til Nordrussland og Sibirien. Avstanden til Amerikas industricentra er imidlertid for stor til at bombe- og krigsskip med basis på Svalbard kan bli virkningsfulle. Derfor gjelder det om for ruserne å hindre at fiendtlige makter kan sette seg fast deroppe.

Russerne innledet derfor i november 1946 en aksjon, som gikk ut på å sette Pariseravtalen av 1920 ut av kraft. De foreslo en ny traktat, som skulle gå ut på at bare russerne eller russerne i samarbeid med Norge skulle ha rett til å anlegge forsvarsbaser der oppe. Den 15. februar ble dette behandlet i Norges storting og mot kommunistenes stemmer ble det vedtatt en erklæring om at Norge var beredt til å forhandle om en revisjon av Parisertraktaten for så vidt det angikk ervervs- og forsknings spørsmål, men når det er tale om militære spørsmål, måtte alle de øvrige kontrahenter fra Pariseroverenskomsten — unntatt Italia, Tyskland og Japan — tas med i forhandlingene. Etter denne erklæring er der inntrådt en pause i disse forhandlinger, men ennå er nok ikke det siste ord sagt i denne sak. —

Fra vår utenlandspost --

Ærlig talt!

Retten til fri kritikk gir seg enkelte ganger interessante utslag. Vi leser således i «Human Events»:

«Den engelske motviljen mot konkurranse viser seg ikke bare i den monopolistiske tendens i den nasjonaliserte innenlandske industri. Man merker den også tydelig i den triste og meningsløse demontering av konkurranseedyktig tysk industri. Det er

I den siste tid og under inntrykket av Englands dalende innflytelse er den skotske uavhengighetsbevegelse, som krever Home Rule i et likestillet forbund med England vokset betraktelig.

Det er her ikke tale om noe tilfeldig utslag av en nasjonal fanatisme, og så vel Labour som de konservative kappes for tiden om å tekkes skottene og er villig til å gå med på utvidelse av den skotske lokalad-

del med besettelsesmakten. Det er meget klart at det var slik, skriver «Revition», men vi har ikke hørt noe om utrenskning på Færøyene, heller ikke om Værnemaker-saker. Er det ikke merkelig?

Det kan da ikke tenkes at dansk rettsfølelse og moral er så elastisk innrettet, at en i en dansk landsdel straffer og i en annen lar som ingenting for «forseelser» der er nøyaktig

Også Norges Bank har vært med å ribbe faderløse barn

Frontkjemperes barn fratatt sine innskudd i Oslo Sparebank

Pengene er inndratt av Norges Bank

Enken etter en frontkjemper sendte i 1949 sin lille sønns bankbok til Oslo Sparebank for å få påført renter for de innstående fåtalige kroner. Hennes forbauselse ble stor da hun fikk bankboken tilbake med påtegning: «I oppgjort og makulert stand.»

«Beløpet ble overført til Norges Bank — sammen med alle konti som ble opprettet hos oss for frontkjemperes barn under okkupasjonen.»

På denne måte har altså landets største sparebank løpt fra sine forpliktelser overfor faderløse barn, uten en gang å underrette barnas pårørende.

Ved forespørsel til banken hvordan dette kunne foregå ble svart at kontoen i følge Direktoratet for fiendtlig eiendom er blitt betraktet som fiendtlig eiendom. Da direktoratet antok at beløpet kom fra forskuddskonto-

!

Ta mitt kors opp og følg meg! — Deter krevende ord, men de ble fulgt av mange, som satte troen over sine egne bekvemmeligheter.

Imidlertid er det mange som har misforstått denne befaling. De tok Olavaordenens kors og glemte forsakelsens og lidelsens kors.

Når de så engang blir spurt: Hvor har du gjort av mitt kors, da blir de svar skyldig.

en i Norges Bank, ble innskuddet på anmodning oversendt til denne.

Vi vet ikke hvilke asfalttravere i Oslo som har ordnet dette. Men det er i alle tilfeller det frekkeste svineri redaktøren av dette blad noensinne har hørt.

At norske barns få kroner i en sparebank skal bli betraktet som «fiendtlig eiendom», og at man «antok» at disse kroner var kommet fra «forskuddskontoen i

Norges Bank» er så frekt og hensynsløst at det minner om romanen «Chicagobanditter».

Den smarteste og sterkeste tar det han vil, uten hensyn til lov og rett. Men det skal ikke være slik her i landet. Den enkelte, selv om det er enker og umyndige barn, skal være beskyttet mot vilkårlig og urettferdig behandling.

Vil Norges Bank fortsatt være bekjent av å ha disse kroner?

REFLEKSJONER

HVEM HUSKER IKKE «TYSKER-TØSENE» og den behandling som de fikk etter okkupasjonen? Her som ellers var det de små og forutlede, som det gikk ut over, mens de med skinnkåper og silkestrempel gled unna og fikk tilgivelse for sine synder. Noen av dem gikk fra de tyske armer like over i de engelske med velgjørelse fra dem, som nu var blitt herrer. Men slik er det overalt. Syv unge tyskere står i dag for den amerikanske domstol i Frankfurt for å ha overfaldt en bil med en tysk pike og en amerikansk soldat. De brukte stein og maltrakterte dem grundig. Denne tyske reaksjon mot den gamle historie med kvinnene og okkupasjons-soldatene har vakt bestyrtelse, og den skal straffes «hurtig og strengt». Slik er nu engang seierherrenes moral. Her hjemme klippet «helten» håret av de ulykkelige pikebarn og «helten» fikk stor applaus. Der nede belønnes den samme reaksjon med fengsel og dom. Vae victis, het det hos de gamle romere. Vi er ikke kommet et akritt videre i dag tross all påstått kultur. —

DEN KJENTE BRITISKE MILITÆRKOMMENTATOR, kaptein Lidell Hart har tatt sterkt til gjenmøle mot den barbariske dommen over feltmarschall von Manstein, forteller et telegram fra Reuter — det engelske telegrambyrå. Han minner om, at von Manstein ble frikjent i de fleste anklager som ble reist mot ham, bare to av anklagepunktene ble tatt til

tropper, som stod under hans kommando, til å begå voldshandlinger — det viktigste punkt, når det er spørsmål om krigsforbrytelser», skriver Lidell Hart.

«Jeg er tilstrækkelig fortrolig med krigshistorie og krigføring til å kunne si, at få menn med befaling over armeer i en hård kamp skulle kunne ha klart seg gjennom en inngående undersøkelse av sine ord og handlinger så bra som von Manstein gjorde. Hans dom synes å være et tydelig eksempel på enten en uheldig ukyndighet eller et fryktelig hykleri, skriver Lidell Hart til slutt i sin artikkel, som ble offentliggjort i «Times» 11. januar. — Men — Lidell Hart, som ellers heves til skyene i den norske pressen har denne gang ikke opplevet noe citat i de norske aviser, som vi har hatt anledning til å se, selv om det er Reuters telegrambyrå som har formidlet utsendelsen over hele verden.

BOMBEATTENTA MOT DEN POLSKE AMBASSADE i Paris har gitt Kominform påskudd til et voldsomt angrep på en organisasjon, som skal bære navnet «Den internasjonale forening for antikommunistisk aksjon» (AIAC). I følge Telepress har denne organisasjon offentliggjort et propagandaflyveblad, som er gjengitt i tidsskriftet «Defense de l'Europe» i Lausanne i Sveits. Flyvebladet appellerer til alle, «som frykter kommunismen og ønsker å bekjempe den» å sende bidrag pr. postanvisning til tidsskriftet, som også vil oppgi ad-

Dødsstraffen

Den utenlandske presse slår opp som en stor nyhet at Sovjet-Samveldet akter å gjeninnføre dødsstraffen, som ble opphevet i mai 1947.

For en gangs skyld er altså Norge i godt følge, for hos oss innførte Nygårdsvolds landflyktige regjering dødsstraffen med et pennestrøk uten å spørre stortinget og hadde paragrafene i loven, da den seiersberust kom hjem i 1945. Senere fikk den stortingets velsignelse for alt det den hadde gjort — fra dødsstraffen til bigamiloven. Selv det såkalte kristelige folkeparti fant frem den straffende Jehovas bestemmelser, hvorefter skuddene falt flittig om enn ikke så sikkert på Akershus og Kristiansten for 30 sølvpenner til hver av dem, som likte å skyte på sine medmennesker. Og ennå står dødsstraff der som et merke over stortingets mentalitet. Riktignok ble mange av dem skremt etter den hestlige henrettelse av Ragnvald Skancke, men de har ikke mannet seg opp til å radere dødsstraffparagrafen ut av lovboken. Det nytter forresten heller ikke for til evig tid vil historien kunne fortelle om de folkets lærne, som tok sine medmenneskers liv, fordi disse hadde en annen mening enn den statsautoriserte.

ILEBU blir sikringsanstalt

Akershus landsfengsel nedlegges

Med kilde i Fengsels-tvangsarbeidsvesenets budsjett for 1949—50 meddeler Adresseavisen:

På grunn av nedgangen i antallet av landssvikfanger regner man med at Akershus landfengsel skal nedlegges. De der gjenstående fanger vil dels bli overført til Sem tvangsarbeidshus, dels anbragt i en av de provisoriske tvangsarbeidsleirer.

Departementet regner videre med at Ilebu fra sommeren av skal kunne tømmes for landssvikfanger, bortsett fra sykeavdelingen, som landssvikfangene fremdeles vil legge beslag på. Resten av fengslet vil bli tatt i bruk av det ordinære fengselsvesen, fortrinnsvis som sikringsanstalt.

Knut Hamsun:

«PA GJENGRODDE STIER»

er nå utkommet i Tyskland, i Vestnoren, og får en enestående flott omtale i pressen. Boken har utløst en voldsom begeistring over Hamsun og

Ærlig talt!

Retten til fri kritikk gir seg enkelte ganger interessante utslag. Vi leser således i «Human Events»:

«Den engelske motviljen mot konkurranse viser seg ikke bare i den monopolistiske tendens i den nasjonaliserende innenlandske industri. Man merker den også tydelig i den triste og meningsløse demontering av konkurransedyktig tysk industri. Det er ikke lenger noen som for alvor hevder, at demonteringen skjer for å hindre en gjenopplivelse av tysk militærkraft, eller at de demonterte fabrikker skal ytes som erstatning.

Motivet som ligger bak, får en inntrykk av gjennom rapporter som forteller at da skipsverftene i Hamburg ble demontert ble en mengde materiell rett og slett senket i Nordsjøen. England ønsker ikke at den tyske handelsmarine skal gjenoppstå».

JAPANS UKRONEDE KONGE,

den amerikanske general Mac Arthur har holdt en nyttårstale, hvori han understreket Japans rett til å verge seg mot uprovoserte angrep. Det ble utlagt derhen av de typiske preriepolitikere, at nå skulle Japan få en hær. Neida, sier det offisielle Amerika, det har ikke vært generalens mening å antyde noe slikt, bare det at Japan måtte få lov til å inngå forsvarsavtaler med andre land (og da selvsagt først og fremst med Amerika).

Denne fortolkning virker ikke umiddelbart overbevisende, og selv om de amerikanske fortolkere har sine ord i behold, må det være klart, at det ikke har noen helseikt for noen å inngå en forsvarsavtale med et land som ikke har midler til å forsvare seg. Det er akkurat som med Tyskland i Europa — eller restene av Europa.

Det har ingen hensikt å ta Tyskland med i A-pakten, hvis ikke tyskerne får noe å slåss med. Og vi tror nok, at vi om ikke så lenge får se en tysk hær på tross av alle forsikringer om det motsatte. Når det brenner i nabohuset, gjelder det i alle fall å begrense ilden så man selv unngår brannskade og i verste fall tilintgjørelse.

ENGLAND HAR FOR TIDEN FULLT

opp å gjøre. Det er ikke bare velferdsstaten som truer med å spille bankerot, der slår stadig nye sprekker i det britiske samveldes murer. Slik ser vi da også, at det eldgamle frihetselement og kravet om politisk selvstendighet lever stadig like sterkt i det waliske og det skotske folk som aldri har regnet seg som engelske.

I den siste tid og under inntrykket av Englands dalende innflytelse er den skotske uavhengighetsbevegelse, som krever Home Rule i et likestillet forbund med England vokset betraktelig. Det er her ikke tale om noe tilfeldig utslag av en nasjonal fanatisme, og så vel Labour som de konservative kappes for tiden om å tekkes skottene og er villig til å gå med på utvidelse av den skotske lokaladministrasjonen.

Fullt så meget hensyn tas ikke til de keltiske walisere, og på et arbeidermøte i Ogmores ble det demonstrert kraftig mot Labourkandidaten Walter Padley. Han ble ustanselig avbrutt i sin tale av forbitrede walisere som ropte: Ned med London. Vi regjeres av engelske imperialister o.s.v. Ja, det gikk så langt at politiet måtte tilkalles.

Tildragelsen har gjort et ubehagelig inntrykk i London, forteller våre observatører. Selvom Wales ikke vil bli et nytt Irland, kan det bli en kilde til manke vanskeligheter i en tid da Labourregjeringen ellers har hendene fulle.

TEORI OG PRAKSIS

«Revition» skriver:

De Forente Nasjoners generalsekretær Trygve Lie er sjef for en stor forretning med et stort personale. Og det er det han lever av. Derfor står han til rådighet med leveranser i alle bransjer. I noen år har han rotet med å gi sitt falerte firma et tilforlittelig ansikt, og nå ved årsskiftet uttalte han: «Krig begynner å bli gammeldags.»

Det skal altså se ut, som om det store firma med den kostbare administrasjon har vært heldig med sitt innkjøp av «Freden». Men det rare ville nok bli, hvis den toneangivende Trygve Lie kunne fortelle oss hvorfor alle nasjoner rustet og foretrekker kononer for brød og hus. Er det, fordi han ikke tror, hva han selv sier? Og fordi han skal holde forretningen med den store omsetning og de mange ekspeditører i gang og i arbeid? Eller er det fordi han ennå vil unde rustningskapitalen noen gode år?

HVA MED FÆRØYENE?

I den meget omtalte bok «Den sorte gryte» skildrer William Heinesen livet på Færøyene under den engelske besettelse. Som kjent besatte engelenne på samme måte og med samme motivering Færøyene som tyskerne besatte Danmark og amerikanerne Grønland.

I sin bok avslører Heinesen besettelsestiden dans om Gullkalven, og hvordan den ellers nysomme befolkning tjente uhyre summer ved han-

del med besettelsesmakten. Det er meget klart at det var slik, skriver «Revition», men vi har ikke hørt noe om utrenskning på Færøyene, heller ikke om Værnemaker-saker. Er det ikke merkelig?

Det kan da ikke tenkes at dansk rettsfølelse og moral er så elastisk innrettet, at en i en dansk landdel straffer og i en annen lar som ingenting for «forseelser» der er nøyaktig like, og som har den samme bakgrunn? Eller passer det ikke mere: — «Danmark på Rønker, du aldrig dig forstod?»

Hva andre sier

STATSRÅD MOEN I ILDEN

Statsråd Moens uttalelse under teaterjubileet i Bergen hvor han sa: — «Eg gjør ikkje noko nyttigare enn å gå i teater», er blitt tatt ille opp av enkelte. I «Stavanger Aftenblad» tar en innsender hardt til orde mot ham og skriver:

Statsråd Lars Moen fikk i Bergen veldig applaus da han sa: «Ein gjør ikkje noko nyttigare enn å gå i teater.» Man vet ikke enten man skal le eller gråte når man leser slikt. Vel er det en kjent sak at store ord og feit flek sitter usedvanlig løst i halsen under jubileer og minnefester, men det får da være grenser! Oppriktig talt herr statsråd, mente De virkelig det De sa? I så fall kan jeg forsikre Dem om at en stor del av landets befolkning kjenner til atskillige nyttigere ting å gjøre — morsommere og mer oppløftende ting også for den søkskyld.

Jeg vet at det regnes for svært udannet å prikke på teatret nå, det er blitt et slags hellig dyr, akkurat som forsvaret eller Atlantterhavspakten men nå synes jeg snart det går for vidt med reklamen for teatret fra alle slags personer og myndigheter, enten det gjelder Riks- eller Nasjonal- eller Rogalandteatret. Det finnes da andre verdier her i livet enn skuespill. Det snakkes så mye om den foredlende innflytelse teatret har, at folket må bringes til å forstå kunsten og en masse annen svada, men når alt kommer til alt — hvor stor prosent av teatergjengerne føler seg oppløftet og foredlet f. eks. etter å ha sett «Sporvogn til begjær», eller «Den astendige skjøgen», for å ta to eksempler i fleng? Jeg er redd for at ganske andre følelser også spiller en viss rolle. En behøver ikke å være småaport eller kulturløst for å

reagere mot slike uttalelser, som herr Moens.

DEN KJENTE BRITISKE MILITÆRKOMMENTATOR,

kaptein Lidell Hart har tatt sterkt til gjenneme mot den barbariske dommen over feltmarsjall von Manstein, forteller et telegram fra Reuter — det engelske telegrambyrå. Han minner om, at von Manstein ble frikjent i de fleste anklager som ble reist mot ham, bare to av anklagepunktene ble tatt til følge. «Det er tydelig og klart at von Manstein aldri tok initiativ til noen brutal framgangsmåte, og han ble frikjent for å ha oppegget de

reagere mot slike uttalelser, som herr Moens.

FOR EN TID SIDEN DREV

pastor Sverre Riisøen en friisk klappjakt i høyrepressen på Kristelig Folkeparti. Han hevder, at personlig moral og minst av alt seksualmoral ikke står og faller med en beslutning i stortinget. Hvorledes er det så med partiets moralpolitikk i praksis? Gir den grunn til å utstede noen ufelbarhetsattest for Kr. F.? Forfatteren minner om Laviks forsvar for dødsstraffen og hans beskyldninger mot soldater og offiserer for fyll og utskielser under krigen på Voss, uten å be om unnskyldninger etterpå. Kristelig Folkeparti representerer ikke det norske kristenfolk på stortinget, hevder pastor Riisøen og skriver:

«Det er som politisk faktor et ledd i den ulykksalige tendens til isolasjon som mer og mer er blitt et forstemmende særkjenne ved norsk kristendomsform. Istedet for å skape en kristen opinion lager man et kristelig parti. Istedet for å kjenne sitt kristne ansvar for alle politiske partier spekulerer man i politiske motsetninger, og trekkes dypere inn i taktikkens strømhvirvler. Hva Gud vil i en krets vil han ikke i en annen. Universal moral må vike for lokal spekulasjon.»

NEI, NÅ FAR DET VÆRE NOK

Det ser nå ut til at endog «Arbeiderbladet» synes at det begynner å bli vel meget av det gode — med den såkalte forfølgelse av «landsvikere» eller de «stripete».

I sin omtale av Chat Noirs nye Jubileumsrevy skriver Paul Gjesdahl: «Forstemmende virket bare en ting: visen om Kirsten Flagstad. Vår store sangerinne har nå fått høre nok av vondord for sine feil og forseelser

SKE AMBASSADE i Paris har gitt Kominform påskudd til et voldsomt angrep på en organisasjon, som skal bære navnet «Den internasjonale forening for antikomunistisk aksjon» (AIAC). I følge Telepress har denne organisasjon offentliggjort et propagandaflyveblad, som er gjengitt i tidsskriftet «Defense de l'Europe» i Lausanne i Sveits. Flyvebladet appellerer til alle, «som frykter kommunismen og ønsker å bekjempe den» å sende bidrag pr. postanvisning til tidsskriftet, som også vil oppgi adresser, hvorigjennom man kan få kontakt med organisasjonen, bl. a. i Sverige og Finland. AIAC omfatter slike grupper som polske Andersfacister, tyske nazister, baltiske baroner, Petainfolk i Frankrike og fascistiske flyktninger fra de baltiske land, forteller Telepress, som også påstår, at redaktøren for «Defense de l'Europe» har forbindelse med den franske legasjon i Bern. Så vet vi altså det.

EN AV DAGENS VITTIQHETER

UTE I EUROPA — d.v.s. restene av Europa etter statsmennenes tåpeligheter — er: — Hvilket land er størst i verden. — Russland vel! — Neida, det er Polen. For Polens statsminister bor i Washington, hæren har kvarter i England, regjeringen sitter i Moskva og folket selv befinner seg i Sibir.

Som de fleste vittigheter er det en realitet i denne. Den forteller om et ulykkelig folk, som aldri har funnet seg selv, som alltid har hatt rike muligheter, men som ikke formådde å komme til enighet innbyrdes og som derfor måtte gå elendigheten og u selvstendigheten i møte.

Vårt land har meget til felles med Polen. Da de store slekter var blitt utryddet, hadde vi lite å stå i mot med og så gikk vi inn i «den fire aundreårige natten» — som forøvrig er et i høy grad fellaktig uttrykk, skapt av den politiske seminarisme — men som allikevel har satt sitt preg på vår tid. Nå er vi i den samme situasjon — spildaktig med oss selv og opptatt av en uforsonlig borgerkrig samtidig som et flertallsdiktatur er i ferd med å selge landet til dollarmaktene. Vi er klar over at folket ennå ikke forstår dette, fordi det lever fra hånden til munnen. Men en vakker dag vil det forstå, at det har mistet sin nasjonale bestemmelsesrett. Det er trist, at det da vil være forsent å sadle om. Men det skal alle vite, at det er A-partiets «Kerenskieregjering, som har spilt for høyt spill med de norske interesser og under krigen. Det er litt hjerteløst å bli ved med å gjenta og gjenta. ... Ellers var revyen en kjempesuksess.»

Departementet tegner videre ut at llebu fra sommeren av skal kunne lønnes for landsvikfanger, bortsett fra sykeavdelingen, som landsvikfangene fremdeles vil legge beslag på. Resten av fengslet vil bli tatt i bruk av det ordinære fengselsvesen, fortrinnsvis som sikringsanstalt.

Knut Hamsun:

«PA GJENGRODDE STIER»

er nå utkommet i Tyskland, i Vestsonen, og får en enestående flott omtale i pressen. Boken har utløst en voldsom begeistring over Hamsun og over hva han har fått sagt i denne boken.

Det reises en skamsatte over det norske «rettsoppgjøret».

Aksjetegningen.

Hittil tegnet kr. 43.400

En god spurt til, så når

vi kr. 50.000

ikke lenger har betingelser for å ta noe stikk hjem.

EN KRETS AV KULTURPERSON-

LIGHETER I DANMARK har utsendt et opprop om dannelsen av fredskomiteer rundt omkring i landet. I oppropet heter det bl. a.: «Undertegnelsen av Atlantpakten vakte bekymring og motvilje i store deler av befolkningen i Danmark. Men mange var den gang ikke klar over, hva Atlantpakten betød, hvilke følger den ville få for vårt land. I den tid der er gått siden riksdagen uten å spørre velgerne besluttet seg til på skjebnesvanger måte å trekke vårt land med inn i den aggressive amerikanske krigsforberedelse, er vi litt etter litt begynt å merke de praktiske følger. Militærgiftene stiger i uhyggelig grad og er nå over en million kroner pr. dag. Videre sies: «Vi er solgt til leietroppe, forutbestemt til å være krigsakueplass» — Verdenskomiteen Fredens tilhengere har nå organisasjoner med over 600 mill. medlemmer og dens motto er: En krig kan ikke føres uten soldater. Det står i vår makt å forhindre dens komme.»

Alt dette er vel og bra, men det viser seg at de virkelige fredsvener nå opptrer hånd i hånd med de mest ytrelliggende Moskvakommunister og dermed faller hele den positive protest mot Atlant-hysteriet til jorden. Altså: Slett forberedelse og ennå slettere taktikk, nesten likeså ille som Norge. Er dette resultatet av nesten 100 prosent demokrati, da har det selv samme demokrati beseglet sin dødsdom. Da er det også sant, som Kaj Munk skrev, at demokratiet ligger på lit de parade.

De såkaldte profitørsaker —

(Forts. fra side 1)

kommer til makten der, er det ganske klart, at de ikke kan utfordrige påtalebeslutninger mot de av deres landsmenn, som i okkupasjonstiden har levert varer til okkupasjonsmaktene eller mot lønn arbeidet for dem.

HVIS NOE SANT SKULLE FINNE STED, ville der fra samtlige okkupasjonsmakter bli reist et ramaskrik, hvoriblant vår egen stemme neppe ville være minst høyrøstet. Da vil nemlig muligens også den norske påtalemyndighet skjønne, hva den ikke skjønner her hjemme i dag, og det vil da muligens gå opp for den, at den overhodet ikke har noen påtalerett i de såkalte profitørsaker og dessuten heller ikke i en hel del andre saker, som det er nødvendig her å komme nærmere inn på. Hvis det er ingen, som nå i dag har påtalerett like overfor hva profitørene har gjort i okkupasjonstiden, er det også klart, at noen domstol ikke kan ilægge dem noen straff. Nemo iudex, sine actore. Er det ingen som har rett til å reise sak, er det heller ingen som har rett til å avsi noen straffedom. ●

DET KAN VÆRE ATSKILLIG av det, som profitørene har foretatt seg, som kan være etisk forkastelig eller skikket til å skape en alminnelig opinion mot dem, men for dette vil de få sin dom i det alminnelige omdømme, men hvor etisk forkastelig dette enn måtte være, er det ennå mere etisk forkastelig, at påtale reises av en påtalemyndighet, som ingen påtalemyndighet har for det tidsroms vedkommende, som det her dreier seg om. Den må for øvrig selv ha hatt en følelse herav. Det ser vi av den prinsipløshet og planløshet, hvoretter påtale er unnlatt. Denne er så enorm, at neppe noen nå vil legge noen vekt på, at tiltale er unnlatt med den begrunnelse, at intet offentlig hensyn krever påtale. Vedkommende profitør blir nemlig ikke rensket derved, men han vil vedbli å stå som profitør i det alminnelige omdømme uansett Riksadvokatens såpevask.

Oslo, den 27. desember 1949.

Gustav Heber

Avslørende dokument —

(Forts. fra side 1.)

skjerpes på et tidspunkt da vel ikke minst myndighetene måtte være interessert i å vende tilbake til den alminnelige hverdag med ro og arbeid.

Personalsjefen ville være takknemlig for å få dette syn lagt fram på rette hold.

Ærbødigst
Rein (sign.)

Fangene hadde all grunn til å protestere mot denne umenneskelige behandling.

De mest elementære menneskerettigheter ble ved denne behandling brutalt tråkket ned til

forferdelig skam og skade for det norske folk som kulturnasjon.

Vi referer til slutt et utdrag av justimminister Joh. Cappelen's erklæring av 24. august 1945.

Det heter der bl. a.:

«De (fangene) er ikke straffefanger, — soner ikke straff. jfr. Grunnlovens bud om at ingen kan straffes uten etter dom. De har krav på å behandles som andre varetektsfanger, — anstendig og i overensstemmelse med loven. Det er det gitt ordre om og den er blitt innskjerpet.»

Uhyggelige ting blir lagt fram —

(Forts. fra side 1.)

FORSPILLET TIL TRAGEDIEN I 1940

Av kontorsjef Peder Woxholt

forsvaret måtte moderniseres? Hvilken regjering eller hvilket Storting kan ta initiativet på et slikt spesialfelt som det militære når ikke de sakkyndige sier fra?»

En slik tale, feig og løgnaktig brennemerke sin mann.

Det var den samme Monsen som på Stortinget 1945 ble enstemmig valgt til tingets første president, landets høyeste æresstilling!

Det kan til vår nasjonale skam ikke nok innprentes at den ondartede oppøsninga som ble drevet mot forsvar og dets bærere og snakket om at det nyttet ikke, hadde grepet om seg i vide kretser. Til dette kom en naiv tro på den sikkerhet som Folkeforbundet skulle yte og et respektabelt strev for å redusere statens utgifter i en økonomisk vanskelig tid.

Men når dette er sagt, må en med det samme legge til at ingen regjering eller parti fant gjenreisningen av forsvar så viktig at de satte noe alvorlig inn på det. Ikke en regjeringskrise er å notere av den grunn.

I Oslo formannskap var venstres representant i 1924 med på en adresse til Stortinget om å sløyfe våpenøvelsene, og om det vel ikke var så mange borgerlige representanter som lot seg drive så langt, så gikk de utenom bøygen når mest det gjaldt. De bøyget unna for mengden, for det saue-flertallet som Kierkegaard kaller «det onde i verden».

Og det tyngste av alt: vi manglet mannen, han som på helligt nasjonal grunn og på tvers av og over alle partigrenser kunne samle de nasjonale krefter i folket og vekke viljen til liv. Vi manglet en Georg Stang.

Gullhjelmene var der ingen som spurte etter.

I tolv lange år etter den første verdenskrig hadde øvelsetiden i vårt hovedvåpen infanteriet praktisk talt bare vært 48 dager istedet for 144, en ordning som kommanderende general sterkt hadde kritisert. Soldater, skrev han, som sendes hjem etter 43 dagers rekruttskole og siden for lengere tid har vært uten militærutrustning, er helt ubrukbare for

fremmet så regjeringen Lykke sin endelige detalj-proposisjon i april 1927. Normalbudsjettets 40 millioner ble fordelt med 27,6 på hæren og 12,4 på flåten). Tallet på fastlønnen befal ble sterkt redusert og øvelsetiden for storparten av hærens menige satt ned fra 144 til 108 dager.

Nyordningen ble vedtatt av Stortinget i juni 1927 og skulle ha trådt i kraft fra 1. januar 1930.

Men den ble aldri gjennomført. Mismot og uvettig fredssnakk, på mange hold flettet sammen med et mindre verdig håp om at andre skulle greie brasene for oss om det kom til stykket, hadde fengst slik at i 1929 foreslo en borgerlig representant fra de tykkeste villastrøk omkring Oslo i Stortinget ytterlig nedskjæring av utgiftene til forsvar, således at en kunne få slippe med 30 millioner årlig.

Dette hendte under Mowinckels annen regjering. Da dette forslag og den måten det ble mottatt på, for meg skulle føre til et vendepunkt i min stilling til de politiske partiene, er det vel best, for ikke å gjøre Mowinckel urett, å referere noen linjen av hans svar:

Jeg tror ikke der finnes noe selvstendig land som betaler så lite, både i virkeligheten og relativt, til sitt forsvar som Norge gjør. Men vel, herr Thommesen vil altså foreslå at man skal bringe den årlige utgift nede til 30 millioner kroner, og til det vil jeg svare: La oss saklig undersøke det spørsmål. Det kan — være ønskelig også som grunnlag for en framtidig meningsutveksling om dette spørsmål at denne sak blir ordentlig saklig undersøkt.

De militære sjefer fikk nå fluksens i oppdrag å utarbeide planer på dette grunnlag. Sjelden har vel en ordre blitt etterkommet med så alvorlige advarsler om ikke å gå på noe noe slikt. Holtfodt, som nå var kommanderende general, sa uttrykkelig fra at det han leverte, bare framkom fordi regjeringen hadde forlangt det. Og i sin utgreiing skrev han harde ord om den tan-

kan avgjøre hvorvidt og i hvilken utstrekning det vil yte et annet medlem assistanse.

A tro at Norges eksempel skulle virke til at en eneste soldat eller barkasse blir sløyfet noe sted i verden er en selvovurdering som nærmest ville virke komisk, hvis den ikke var så overordentlig farlig for vårt lands framtid.

Også kommanderende admiral uttalte seg sterkt mot et marinebudsjett på bare 15 millioner kr.

Intet hjalp. I mai 1930 sendte regjeringen en melding til Stortinget om at den var blitt stående ved 17 millioner til landsforsvaret og 15 millioner til sjøforsvaret, altså tilsammen 32 millioner. Av de 15 millioner til marinen vedkom 1¼ million kystartilleriet, som tidligere hadde ligget under hæren, så sammenliknet med tidligere ville marinens budsjett komme på 13,75 millioner.

En ny kommanderende general (Bauck) sendte nå en inntrengende advarsel til Forsvarsdepartementet, men uten noen virkning. Den 3. mai 1931 framsatte regjeringen Mowinckel sin proposisjon om forsvarsordningen etter de retningslinjer som var git i regjeringens melding til Stortinget for et år siden.

Beskjefligelse søkes

av lærer, pält., energ., nevedyk., kurs i hagebr., tre, papp, metallsløyd, l. erf. som akkvisitør, kottorpr. Event. kompanisk. handel ell. mindre bedrift, salgsorganisasjon. B. m. «Alt interesserer nr. 29».

Hallo Østlandet.

Jeg vil gjerne kjøpe hus med litt jord på landsbygda på Østlandet, ikke ved sjøen. Billett mrk. «Pensjonist nr. 27».

Husrom søkes.

Dame, 64 år, pensj. s. 1 el. 2 rom anl. koke; om mulig med middagsmat. Helst på landet, nær st. Oslo el. annen by. Pris. B. m. «Fredelig hus nr. 26».

Plass ledig

Rein (sign.)

Fangene hadde ikke grunn til å protestere mot denne umenneskelige behandling.

De mest elementære menneskerettigheter ble ved denne behandling brutalt tråkket ned til

Uhyggelige ting blir lagt fram -

Forts. fra side 1.

belegget (høyst sannsynlig også for Ilebu Fængsels ledelse), som avisskriveriene om «de stadige rømminger fra Ilebu». De undersøkelser, forhør og represalier som ble tatt, skapte ondt blod og en øket nervøsitet, og hadde i enkelte tilfeller enda alvorligere konsekvenser.

FORUTEN DEN BERYKTEDE aksjon av URK ved Lapo høsten 1945 under ledelse av politiinspektør L'Abec-Lund, som var like brutal i sin gjennomførelse som hysterisk i sitt anlegg, har det således ikke sjelden hendt at en eller flere fanger uten videre og uten selv å ha anelse om grunnen, er blitt satt på «selle» eller «fallskjerm», eller overført til annet fengsel.

FOR A NEVNE ET EKSEMPEL, så ble i begynnelsen av 1947 et stort antall fanger plutselig overført til Oslo kretsfengsel, Akebergveien og Møllergaten 19, og der underkastet en rekke lange forhør. Foranledningen var en mistanke om at fangene var medlemmer av en «Illegal» organisasjon, so mskulle ha til formål å arbeide for rømning. Det hele oppløstes i intet. Etter atskillig tids forløp kom fangene tilbake igjen. Det var endel av leirens ludo-spillere som man hadde grepet tak i, fordi de benyttet seg av bokstavene NLF for å betegne sin virksomhet. Her viste det seg karakteristisk nok å være en av de benyttede angivere som hadde vært i virksomhet.

VI FINNER I DENNE FORBINDELSE grunn til også å feste oppmerksomheten på det såkalte «rettskontor»s virksomhet i leiren.

Vi kjenner ikke til hvilken hjemmel det har hatt for sin virksomhet, men det synes nå helt klart for oss, at det har arbeidet på siden av eller kanskje imot fengslets ledelse. Kontorets leder har benyttet seg av forhørsmetoder som fordømmes i alle rettssamfunn. Så sent som i fjor høst ble Aage Berg innkalt til kontorets daværende leder,

herr Starup, i anledning av Hauch-Mathisens rømning. Intet fornuftig menneske i leiren kunne tenke seg at han hadde noe med denne å gjøre men herr Starup meddelte ham at han hadde holdt husundersøkelse hjemme hos ham (man kan tenke seg familiens forskrekkelse), og han prøvte selv med mer eller mindre tilslørete trusler å få ham til å «tilstå». Berg turde ikke inngi klage av frykt for å miste retten til «halv» soning.

MAN VIL IKKE UNNLATE A NEVNE samtidig en annen tildragelse i 1948, som gjorde et sjokkerende inntrykk den gang nemlig det tragiske endelig til den høyt avholdte tidligere tillitsmann for fangene, løytnant cand. jur. Jonas Stenersen. — hengt seg i fengslet. Fangene har sett denne hans handling som en konsekvens av de forhør og den refselse han ble ut-satt for i anledning av Schillmann-Skogseths rømning, som Jonas Stenersen i egenskap av brakkesjef ble gjort ansvarlig for. Fangene ble nemlig kjent med at han selv hadde gitt uttrykk for å være blitt lokket til en tilståelse ved foreleggelse av skriftlige «tilståelser» fra andre fanger, hvilke «tilståelser» han senere mente å være kommet på det rene med var fabrikeret av «rettskontoret». Han følte seg så krenket i sin æresfølelse at han ikke kunne leve videre, «jeg kan ikke lengere se mine kamerater i øynene», var hans uttalelse til en medfange dagen før han hengt seg.

VI TROR VI HAR RETT TIL å si at fangebelegget på Ilebu den hele tiden i 4 3/4 år har utvist den største grad av disiplin, og at det lojalt har overholdt reglementet. Tillitsmann og fangeråd har også forsøkt å samarbeide med fengslets ledelse ut fra det syn, at det tjente fangenes interesser å unngå enhver form for uro eller uregelmessigheter. Når vi derfor har bestemt oss

betj. Bjørndalen, betj. Svein Møthe (Møtke?), 1 krim.ass.

Kragerø:

Pm. (husker ikke navnet), pfm. Bing, betj. Rolf Schade, ass. Sunnland, ass. Kåre Juell, ass. Thorbjørnsen sen. og jun., Otto Nilsen, ass. Nilsen, krim.-ass. Kinzentsen og lensmannen i Skåtøy.

Fagernes:

Pfm. Svalastog? (Er ikke sikker på navnet). 1. betj. Aas-Hansen.

Somdalen avslutter sin rede-gjørelse slik:

«Det er flere, men jeg kan ikke i farten huske de forskjellige navn. Det dreier seg om ca. 60—70 personer. Av disse er allerede flere suspendert.

Ja, dermed har også Somdalen fått høve til å forklare seg i denne avskyelige sak, og det var ingen overraskelse at Somdalens forklaring var noe ganske anderledes enn forklaringen til d'her- rer som hittil har hatt høve til å komme til orde i denne sak.

En er nå spent på hva som vil skje med de embetsmenn som har undertegnet de papirer som har gjort det mulig for Somdalen å reise fra sted til sted.

Ett er ihvertfall sikkert, de saker Somdalen har hatt befattning med, må opp til fornyet behandling. Likeledes de saker som har vært etterforsket av de som har hatt kjennskap til hvem Somdalen var, eller har samarbeidet med ham.

til endelig å rette en henvendelse til myndighetene, er det etter alvorlige overveielser, og fordi vi føler oss, hver især, i høy grad forulempet ved den trafikk som nå er avsløret.

ET FANGEBELEGG MA HA KRAV PÅ å bli forskånet for arrangerte rømminger hvis følger går ut over belegget, forskånet for straffeappeller som har medført døden, direkte iall fall i et tilfelle, bli forskånet for at det settes inn fanger som har til oppgave å spionere på sine medfanger og deretter rapportere til politiet.

Vi mener derfor å være i vår gode rett og håper på fængselsmyndighetenes støtte, når vi på vegne av de fanger det her gjelder, forlanger de påklagede forhold rettslig gransket og skyldige trukket til ansvar.

Gjenpart av dette skriv sendes til direktøren for Ilebu Fængsel.

Ærbødigst

Egil Hoel, (*)
Fangenes tillitsmann.

i folket og vekke viljen til liv. Vi manglet en Georg Stang.

Gullhjelmene var der ingen som spurte etter.

I tolv lange år etter den første verdenskrig hadde øvelsetiden i vårt hovedvåpen infanteriet praktisk talt bare vært 48 dager istedet for 144, en ordning som kommanderende general sterkt hadde kritisert. Soldater, skrev han, som sendes hjem etter 48 dagers rekruttskole og siden for lengere tid har vært uten militærøvelse, er helt ubrukbare for krig.

Endelig, i slutten av februar 1926, fremmet venstre regjeringen Mofinckel en proposisjon om ny hærordnign. Til grunn for denne var lagt innstillingen fra Forsvarskommisjonen av 1920, men regjeringen «hadde funnet det nødvendig og forsvarlig å gå videre i reduksjon og besparelser». Således skulle bl. a. distriktsbefalet sløyfes og det fastlønte befall sterkt reduseers. Med omsyn til sjøforsvaret var det tanken å komme med framlegg seinere, men så langt kom denne regjering ikke, for en ukens tid etter at proposisjonen om ny hærordning var lagt fram, falt regjeringen på en annen sak.

Den nye regjering, høyre-regjeringen Lykke, tok sin for-gjengers proposisjon tilbake og sendte noen måneder etter til Stortinget en melding om hvorledes den mente en burde ordne forsvaret. Den ville ha med distriktsbefalet, men ellers var regjeringen med omsyn til hær-budsjettet blitt stående ved den samme årssum som i den tilbake-kalte proposisjon, nemlig 28 millioner. Til flåten og flyvåpnet foreslo regjeringen 17,5 millioner resp. 4,5. Tilsammen skulle normalbudsjettet således komme på 50 millioner årlig. Til dette kom en del engangs- og overgangs-utgifter.

Stortingets militærkomite, forsterket med fire mann, satt sammen etter sesongen for å ta standpunkt i saken. Her ble resultatet at mens arbeiderpartiets representanter la fram sitt avrustningsforslag, det som er referert foran under punkt XII, sluttet komiteens flertall seg stort sett til regjeringens framlegg om et normalbudsjett på 50 millioner. Men da saken kom fore i Stortinget i januar—februar 1927, ble denne sum knappet av til 40 millioner. Dette vil si en stor reduksjon, sett i forhold til framlegget fra Forsvarskommisjonen av 1920.

I samsvar med denne avgjørd

sak i folket og vekke viljen til liv. Vi manglet en Georg Stang.

Gullhjelmene var der ingen som spurte etter. De militære sjefer fikk nå fluksens i oppdrag å utarbeide planer på dette grunnlag. Sjelden har vel en ordre blitt etterkommet med så alvorlige advarsler om ikke å gå på noe noe slikt. Holtfoet, som nå var kommanderende general, sa uttrykkelig fra at det han leverte, bare framkom fordi regjeringen hadde forlangt det. Og i sin utgreiing skrev han harde ord om den tankeverden som lå bak forslaget om ytterlig senking av forsvarets yteevne, således bl. a. dette:

En hærordning kan ikke bygge på dagens konstellasjon og så fastslåes. — Når krigen kommer, vil den alltid arte seg som en uhyre «overraskelse». Maktens sannsynlige gruppering under en vordende krig veksler som bildene i et kaleidoskop. Det eneste helt sikre grunnlag for en forsvarsordning i Norge er at et angrep kan bli rettet mot vårt land over havet, over land eller fra luften.

Verdien av den hjelp vi kan få fra Folkeforbundet er helt uten verdi da ethvert medlem selv

Jeg vil gjerne kjøpe hus med litt jord på landsbygda på Østlandet, ikke ved sjøen. Billett mrk. «Pensjonist nr. 27».

Husrom søkes.

Dame, 64 år, pensj. s. 1 el. 2 rom anl. koke; om mulig med middagsmat. Helst på landet, nær st. Oslo el. annen by. Pris. B. m. «Fredelig hus nr. 26».

Plass ledig

fra ca. 1. april for fjøsakar med liten familie. Leilighet på gården. 14 melkekuer — ungdyr og 6—7 avls-svin. Bill. mrk. «Melkemaskine» nr. 18

Kontormann

med lang praksis søker arbeid, kontor ell. lager. Pålitelig og arbeidsvillig.

Bill. mrk. «Oslo», nr. 17.

Løssalgpris 25 øre

Opplag: 9400

Nordmørspostens Trykkeri

Innhent det forsømte og les

BIRGER KVITTING:

«Angrer du ikke»

Kr. 10,— pluss porto

Bestillinger sendes «8. Mai» ekspedisjon. Kan også bestilles hos bokhandlerne.

GRIPAR FORLAG
Kristiansund N.

Kolportører og selgere

søkes for meget aktuell bok om «rettsoppgjøret» Der reflekteres fortrinnsvis på personer der vil gå inn for salget, ikke bare for fortjenestens skyld, men av personlig overbevisning om den urett som er forøvd mot en så stor del av vårt folk. Vennligst oppgi referencer. Provisjonen er meget høy. Billett mrk. «For sannhet og rett nr. 24».

Stilling søkes

N.S.-mann, gift, ingen barn, 33 år, søker god framtidsstilling ved igangværende bedrift. Jeg har middelskole, 2-årig handelsgymnasium, Hærens befalskole, Jernbanens telegrafistkole, N.S.-sak opp- og avgjort. Har god praksis. Bill. mrk. «Energisk nr. 25».

Gift sveiser

med landbr.skole og 1 års kvegrøkterskole samt allsidig praksis fra større og mindre fjøs, søker framtidspost hos en gårdbr. som kan skaffe meg et banklån på kr. 2.500. Tiltredelse nå eller senere. B. mrk. «Avtale nr. 28».